

Plan för studie- och yrkesvägledning 2024-2026

Reviderad: 2025-06-23

Innehåll

Syfte och mål.....	3
Styrdokument och riktlinjer.....	3
Övergripande mål.....	3
Rollfördelning och arbetssätt	4
Studie och yrkesvägledningen är hela skolans ansvar	4
Studie- och yrkesvägledning i vid bemärkelse.....	4
Studie- och yrkesvägledning i snäv bemärkelse	4
Undervisning, vägledning och information – i samverkan	4
Organisation och ansvar	5
Uppföljning, analys och utvecklingsarbete	5
Systematiskt kvalitetsarbete.....	5
Analys av nuläge och utvecklingsbehov	5
Förslag på åtgärder	6
Studie- och yrkesvägledande aktiviteter	6
Idébank och digital resurs.....	7
Årskurs F-3	7
Årskurs 4- 6	8
Årskurs 7–9	9
Referenser.....	10
Bilagor.	11

Syfte och mål

Syftet med studie- och yrkesvägledningen är att ge eleverna goda förutsättningar att förstå sig själva, utforska olika utbildningsvägar och yrken samt fatta välgrundade beslut inför framtiden. I en tid av snabb samhällsförändring, ett brett utbud av utbildningar och en arbetsmarknad i ständig rörelse kan det vara svårt för unga att överblicka sina möjligheter. Därför behövs ett långsiktigt, strukturerat vägledningsarbete som stöttar varje elev i deras pågående karriärutveckling och livslånga lärande (Skolverket, 2013).

Alla elever i Pajala kommun ska ha tillgång till studie- och yrkesvägledning som möter deras individuella behov. Vägledningen ska bidra till att elever utvecklar en positiv framtidstro och ges verktyg för att göra genomtänkta val – både vad gäller studier och yrkesliv.

Denna plan omfattar hela utbildningskedjan, från åk 1 till årskurs 9 i grundskolan. Den utgör en gemensam grund för skolornas arbete med studie- och yrkesvägledning – både i vid bemärkelse (genom hela skolans verksamhet) och i snäv bemärkelse (genom den professionella vägledningen).

Målet är att eleverna ska ges möjlighet att utveckla god självkännet, vidga sina perspektiv, stärka sin valkompetens och inte begränsas av kön, social bakgrund eller kulturella normer. Studie- och yrkesvägledning är ett gemensamt ansvar som ska genomsyra hela skolan – både ämnesövergripande och genom alla årskurser.

En välfungerande vägledning har inte bara stor betydelse för den enskilda eleven, utan också för samhället i stort – bland annat genom att minska studieavbrott och bidra till en bättre matchning på arbetsmarknaden. Genom att koppla skolans arbete närmare arbetslivet, och göra studiernas betydelse tydlig, stärker vi elevernas motivation och ökar deras förståelse för varför kunskap spelar roll (Granath, 2019).

Styrdokument och riktlinjer

Skollagen, läroplanerna och Skolverkets allmänna råd för arbete med studie- och yrkesvägledning utgör grunden för Pajala kommuns plan för studie- och yrkesvägledning.

- Skollagen (2010:800)
- Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22) samt Läroplan för anpassad grundskola (Lgr22). Slår fast att studie- och yrkesvägledning är ett gemensamt ansvar för hela skolan och ska integreras i undervisningen.
- Skolverkets allmänna råd för arbete med studie- och yrkesvägledning (2013) – ger vägledning för hur skolor och huvudmän kan organisera, genomföra och följa upp studie- och yrkesvägledning på ett systematiskt och kvalitativt sätt.
- Skolverkets stödmaterial – Organisera studie- och yrkesvägledning (senast uppdaterat 2024) – digitalt stödmaterial med praktiska exempel, mallar och vägledning för skolor och huvudmän.

Övergripande mål

Det övergripande syftet med studie- och yrkesvägledningen i Pajala kommun är att stärka elevernas framtidstro, valkompetens och möjlighet att nå sina mål. För att uppnå detta arbetar vi utifrån följande mål:

- **Stärka framtidstro och valkompetens**
Eleverna ska känna tilltro till sina möjligheter och ha kunskap, strategier och självförtroende att fatta välgrundade beslut om studier och yrkesliv.
- **Säkerställa kontinuitet och progression**
Studie- och yrkesvägledningen ska bedrivas systematiskt och långsiktigt i alla årskurser, med insatser som bygger på varandra och utvecklas över tid.
- **Vidga perspektiv och motverka begränsningar**
Studie- och yrkesvägledningen ska bidra till att vidga elevernas perspektiv och motverka begränsningar i studie- och yrkesval som kan bero på kön, social eller kulturell bakgrund.
- **Anpassa efter individens behov**
Att elever i anpassad grundskola, elever med funktionsvariationer och nyanlända elever särskilt uppmärksammas så deras behov av studie- och yrkesvägledning tillgodoses på individnivå.

Rollfördelning och arbetssätt

Studie och yrkesvägledningen är hela skolans ansvar

Att studie- och yrkesvägledning genomsyrar hela skolans verksamhet är en viktig förutsättning för att eleverna ska kunna utveckla sin valkompetens, självkännet och framtidstro. För att detta ska bli verklighet behöver arbetet förstås, prioriteras och formas i samspel mellan olika yrkesroller i skolan.

Skolledningen har här en viktig roll – inte minst i att skapa en gemensam riktning och en kultur där vägledning ses som en naturlig del av undervisningen och skolans uppdrag. När det finns en gemensam målbild kring vad vägledning kan vara och betyda för elevernas utveckling, blir det också lättare att samverka och hitta sätt att väva in vägledande perspektiv i olika ämnen och sammanhang. Enligt Skolverkets allmänna råd (2013) bör rektorn ge tydliga riktlinjer, säkerställa resurser och klargöra ansvarsfördelningen så att vägledningen blir en del av hela skolans uppdrag – inte en isolerad insats.

Studie- och yrkesvägledning i vid bemärkelse

Studie- och yrkesvägledning i vid bemärkelse omfattar all den verksamhet i skolan som stärker elevernas förmåga att fatta medvetna val inför framtiden. Det handlar om att integrera perspektiv på utbildning, yrkesliv och arbetsmarknad i undervisningen – i alla ämnen och årskurser. I detta ryms också normmedvetenhet, kritisk reflektion, valkompetens och förståelse för hur skolans innehåll relaterar till världen utanför. Den vidgade vägledningen är alltså ett gemensamt ansvar för all personal och en naturlig del av skolans kunskapsuppdrag.

Studie- och yrkesvägledning i snäv bemärkelse

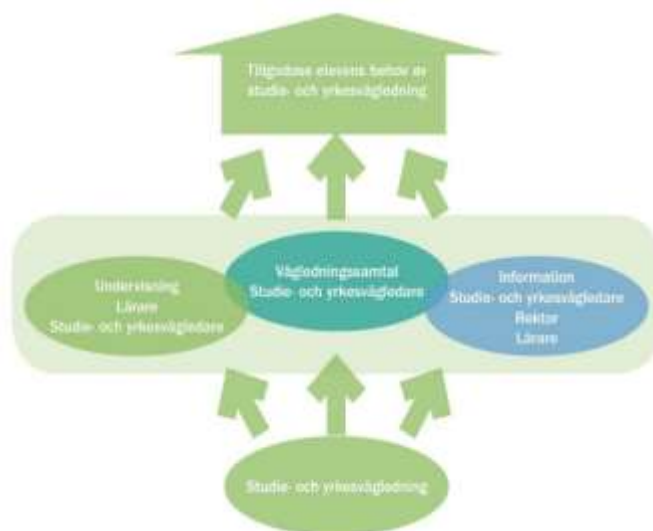
Den snäva bemärkelsen avser det professionella vägledningsarbetet som utförs av studie- och yrkesvägledaren, exempelvis genom individuella samtal, grupp vägledning och riktad information. Här ges eleverna möjlighet att reflektera över sig själva i relation till olika framtidsvägar. Vägledningen utgår alltid från elevens behov och förutsättningar och syftar till att stödja deras valprocess och genomförandet av valen.

Undervisning, vägledning och information – i samverkan

För att eleverna ska kunna utveckla sin valkompetens behöver de få tillgång till vägledning på flera sätt: genom undervisningen, vägledningssamtal och riktade informationsinsatser. Skolan bör därför ha en bredd av aktiviteter som möter olika behov – både för att inspirera, skapa delaktighet och ge faktaunderlag inför viktiga val. Eleverna ska också ges möjlighet att reflektera över sin egen roll i framtidens arbetsliv, med stöd från skolans personal.

Organisation och ansvar

Skolledningen ansvarar för att studie- och yrkesvägledningen organiseras så att den blir en naturlig och synlig del av skolans vardag. Det innebär bland annat att samverkan med studie- och yrkesvägledaren planeras och genomförs, exempelvis genom klassrumsbesök, temadagar, informationsinsatser och individuella samtal. Målet är att varje elev, genom hela sin skoltid, ska mötas av ett vägledningsarbete som är genomtänkt, tillgängligt och förankrat i skolans verksamhet.

Uppföljning, analys och utvecklingsarbete

Systematiskt kvalitetsarbete

Studie- och yrkesvägledningen följs upp och utvärderas årligen som en del av skolornas systematiska kvalitetsarbete.

Elevhälsan, där studie- och yrkesvägledaren ingår, genomför varje år en utvärdering med skolpersonalen. Den bygger på Skolverkets verktyg **BRUK** och den nationella mallen från **Hej SYV!** (2020).

Syftet är att:

- Få en aktuell bild av hur väl skolorna arbetar mot målen för studie- och yrkesvägledning.
- Kartlägga vilka vägledande aktiviteter som genomförts.
- Synliggöra både styrkor och utvecklingsområden.

På **elevnivå** görs en årlig utvärdering i samband med vårterminens slut i årskurs 9, för att fånga elevernas upplevelser av både den individuella vägledningen och den vägledning som sker genom hela skolans arbete.

Analys av nuläge och utvecklingsbehov

Utvärderingarna från 2024 och 2025 visar att:

- Vägledningsarbetet sker i olika omfattning mellan skolor och årskurser.
- Personalens kännedom om sitt ansvar i den vidgade vägledningen varierar.
- Samarbetet mellan vägledare och undervisande personal behöver bli mer systematiskt.

- Kopplingen mellan undervisning och arbetsliv kan stärkas.
- Det finns behov av fler och tidigare insatser för elever som riskerar att inte nå gymnasiebehörighet.

Förslag på åtgärder

1. Förankra vägledningen som hela skolans ansvar

Rektorer bjuder in studie- och yrkesvägledaren för kompetensutveckling och samordning.

Alla medarbetare ska känna till sin roll i vägledningsarbetet och betydelsen av tidiga insatser – redan i de yngre årskurserna – för att ge eleverna självkännedom och stärkt framtidstro.

2. Stärka kopplingen mellan skola och arbetsliv

Utveckla och synliggöra arbetslivsperspektivet genom studiebesök, prao, yrkesföreläsare och digitala möten.

Syftet är att öka elevernas motivation, bredda deras perspektiv och göra sambandet mellan skolan och framtiden tydligt.

3. Tidiga och riktade insatser för elever med särskilda behov

Ge förstärkt och återkommande vägledning till nyanlända elever, elever i anpassad grundskola och elever som riskerar att inte nå målen. I samarbete med undervisande personal och elevhälsa planeras insatser som är tidiga, tydliga och stärker elevens motivation och framtidstro.

Studie- och yrkesvägledande aktiviteter

Studie- och yrkesvägledning sker genom många olika aktiviteter – både i undervisningen och utanför klassrummet. Nedan finns förslag på aktiviteter som skolor kan använda och anpassa efter årskurs, ämne och elevernas behov.

Syftet är att skapa en röd tråd genom hela skolgången, bredda perspektiven, stärka valkompetensen och ge eleverna verktyg att forma sin framtid.

Aktiviteter ska vara kontinuerliga

- De ska genomföras i alla årskurser och alla ämnen.
- De ska vara medvetna, planerade inslag som bidrar till en helhet i undervisningen.

Aktiviteter ska vidga elevernas perspektiv

- De ska motverka begränsningar gällande kön, social eller kulturell bakgrund samt funktionsnedsättningar.
- De ska utmana elevernas föreställningar om framtiden.
- De ska innehålla samverkan med arbetslivet och utbildningsväsen.

Aktiviteter ska utveckla elevernas valkompetens

- De ska leda till att eleven kan samla, analysera, sätta samman och kritiskt granska olika valalternativ.
- De ska utveckla elevernas förmåga att fatta och genomföra beslut i olika valsituationer.
- De ska bidra till att eleven blir medveten om sitt eget ansvar för sina val samt förstå konsekvenserna av dessa.
- De ska bidra till att eleverna känner att de kan påverka sin framtid.
- De ska utveckla förmågan att fatta och genomföra beslut i olika valsituationer.

Valkompetens

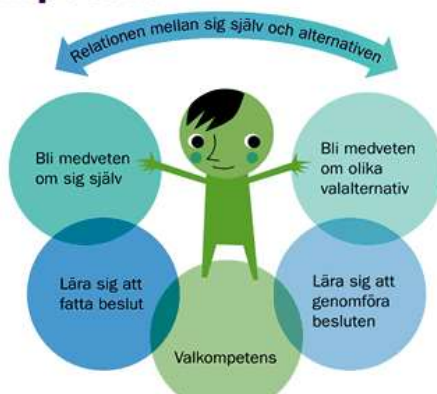

Bild: Skolverket (2020)

Idébank och digital resurs

På teams finns en idébank med studie- och yrkesvägledande aktiviteter samt fortbildningsmaterial för pedagoger/personal angående studie- och yrkesvägledning. Alla pedagoger i Pajala Kommuns grundskolor har sedan läsåret 2019/2020 tillgång till den digitala utbildningsportalen hejframtidval.se, där allt material är kopplat till läroplan och allmänna råd om studie- och yrkesvägledning.

Årskurs F-3

I de tidiga skolåren ligger fokus i studie- och yrkesvägledningen på att väcka nyfikenhet kring yrken, arbetsliv och den egna identiteten. Eleverna får utforska sin närmiljö och upptäcka vilka yrken och arbetsplatser som finns i deras vardag – både i skolan och i samhället omkring dem.

Skolan kan med fördel använda den egna personalen som resurs: Vilka arbetar i skolans miljö förutom lärarna? Kökspersonal, vaktmästare, lokalvårdare, fritidspedagoger – deras berättelser kan ge eleverna nya perspektiv. Genom samtal och besök får eleverna fundera över: Vad gör man i olika yrken? Vilka egenskaper behövs? Känner vi någon som arbetar där?

Närmiljön erbjuder också många möjligheter till kontakt med arbetslivet. Det kan handla om studiebesök hos exempelvis räddningstjänst, vårdcentral eller lokala företag – eller att yrkesverksamma bjuds in till skolan. Vårdnadshavare kan involveras genom att berätta om sina yrken, vilket både stärker relationen mellan hem och skola och ger eleverna konkreta förebilder.

Parallellt med dessa inslag kan arbetet i klassrummet innehålla "jag stärkande" övningar. Eleverna får reflektera över frågor som: Vem är jag? Vad är jag bra på? Vad tycker jag om att göra? Att redan tidigt få öva på att uttrycka sina intressen, styrkor och mål ger en grund för framtida valkompetens. Målen behöver inte vara färdiga – men att få sätta ord på drömmar och framtidsbilder är en viktig del av det livslånga lärandet.

Genomförande	Förslag på aktiviteter F-3	Ansvarig
Löpande	* Månadens yrke * Studiebesök i närområdet * Besök av olika yrkesgrupper * Drömyrke – film och övning * Yrkeslådor – Lådor med saker/leksaker kopplade till yrket	Undervisande lärare Arbetslag i samarbete med studie- och yrkesvägledare och

	* Besök av studie- och yrkesvägledare (har en aktivitet) * Jag-stärkande övningar * Kiwi-kort * Samarbetsaktiviteter med elevhälsan, övergripande och förebyggande * "Bra kompis" * "Du kan bli vad du vill" * Mitt namn	
Åk 3	* Föreläsningar om mat, hälsa sömn i samarbete med elevhälsan (vikten av dessa för skolarbetet och välmående)	Undervisande lärare studie- och yrkesvägledare elevhälsa

Årskurs 4- 6

I mellanstadiet handlar studie- och yrkesvägledning om att successivt bredda elevernas perspektiv kring utbildning, arbetsliv och framtida möjligheter. Arbetet kan fortfarande ta avstamp i elevernas närmiljö, men nu kan aktiviteterna utvecklas och fördjupas.

Om de tidigare årskurserna främst fokuserade på att bjuda in yrkesverksamma till klassrummet, kan det nu kompletteras med besök på arbetsplatser. Studiebesök i närområdet – till exempel på företag, samhällsservice eller offentliga verksamheter – ger eleverna inblick i olika arbetsmiljöer och yrkesroller.

Eleverna kan också ges i uppdrag att genomföra en enkel intervju med en person i deras närhet om dennes yrke. Det kan väcka tankar om yrkesval, utbildningsvägar och arbetslivets variation. Samarbete med lokala fadderföretag eller organisationer kan fördjupa kontakten mellan skola och samhälle ytterligare. Vissa skolor väljer att erbjuda kortare "praodagar" där elever får följa en anhörig under en arbetsdag eller två.

Parallellt med detta kan arbetet i klassrummet kretsa kring teman som arbetsliv. Det är också ett bra tillfälle att fortsätta utveckla elevernas förmåga att sätta upp och ompröva personliga mål. Samtal och övningar kring studiemotivation, ansvar och framtidstro hjälper till att skapa förståelse för varför kunskap spelar roll – både här och nu, och längre fram.

Genomförande	Förslag på aktiviteter 4–6	Ansvarig
Löpande	* Veckans/Månadensyrke * Klassvis och enskilt arbeta med material kring framtid, yrken och arbetsliv. * Studiebesök * Fortsatta övningar kring jaget * Prao 1–2 dagar * Besök av studie- och yrkesvägledare (aktivitet/övning) * Entreprenöriella projekt * Intervjua yrkesperson * Drömyrke * Mitt yrke	Undervisande lärare Arbetslag i samarbete med studie- och yrkesvägledare och elevhälsan som konsultativ resurs
Åk 5	*Yrken, drömmar och mål (aktivitet/övning med studie- och yrkesvägledaren) * Språkvalsinformation	Arbetslag Studie- och yrkesvägledare

Åk 6	* Vad är betyg, hur sätter läraren betyg? * Besök av Studie- och yrkesvägledaren (aktivitet/övning "brevet om mig")	Arbetslag studie- och yrkesvägledare
------	--	--------------------------------------

Årskurs 7–9

I högstadiet fördjupas arbetet med studie- och yrkesvägledning, samtidigt som eleverna förväntas ta ett större eget ansvar för sin framtid. Fokus ligger på att stärka elevernas omvärldskunskap, fördjupa kopplingen mellan studier och arbetsliv samt att stödja beslutsprocessen inför gymnasievalet.

Eleverna får möjlighet att utforska arbetslivet mer konkret genom aktiviteter som studiebesök, föreläsningar, branschdagar, yrkesmässor och samarbeten med närsamhällets arbetsliv, föreningsliv och kulturverksamheter. Under årskurs 8 och 9 genomför eleverna en veckas prao, vilket ger dem praktisk erfarenhet och en chans att pröva sina tankar om framtida yrken i verkligheten.

Samtidigt ökar behovet av individuell vägledning. I årskurs 8-9 ligger fokus på att ta ställning till gymnasievalet, vilket förutsätter att eleverna har både god självkännedom och kunskap om olika utbildningsvägar.

Vägledningssamtal – individuella och i grupp – är centrala inslag under dessa år.

I årskurs 7 lyfts sambandet mellan livsstil och studieförmåga – hur faktorer som sömn, kost och motion påverkar lärande och välbefinnande. Denna tematik kan behandlas i samarbete med professioner inom elevhälsan genom exempelvis föreläsningar eller temadagar, antingen klassvis eller för hela skolan.

Studie- och yrkesvägledaren deltar även i samtal med elever som inte förväntas nå målen, främst i årskurs 8 och 9, men även tidigare vid behov. Vägledaren är också en viktig part i diskussioner kring anpassad studiegång, för att säkerställa att eleven får det stöd och den vägledning som behövs för att kunna göra val utifrån sina individuella förutsättningar.

Genomförande	Förslag på aktiviteter 7–9	Ansvarig
Löpande	* Värderingsövningar * Veckans/månadensyrke * Olika temaarbeten * Målsamtal * Studiebesök	Undervisande lärare Arbetslag i samarbete med studie- och yrkesvägledare och elevhälsan
Åk 7	* Intervjua yrkesperson * Lektioner kring studieteknik, sömn, motion och mat * Lektioner om vikten av betyg, Drömmar och målplanering (aktivitet/övning med studie- och yrkesvägledaren) * Vidgaperspektiv * Vem är du?	Undervisande lärare studie- och yrkesvägledare elevhälsa
Åk 8	* Yrken i offentlig verksamhet * Branschpresentationer/företagsbesök * Prao 1 vecka (före/efterarbete med fokus på arbetsmarknad/arbetsliv och arbetsmiljö) * Gymnasieinformation, min gymnasieplanering och	Undervisande lärare, arbetslag och studie- och yrkesvägledare elevhälsan

	provval till gymnasiet) * Enskilda samtal	
Åk 9	* Gymnasieinformation i klass * Programpresentationer av gymnasieelever * Enskilda samtal * Öppet hus * Prao 1 vecka * Medicinsk SYV	Undervisande lärare, arbetslag och studie- och yrkesvägledare elevhälsan

Referenser

Din kommun i siffror- Ekonomifakta. (2024). Hämtad 2025-06-23 från

<https://www.ekonomifakta.se/regional-statistik/din-kommun-i-siffror/pajala/>

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Hämtad: 2025-06-23 från

<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-lgr22-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>

Läroplan för anpassade grundskolan. Hämtad: 2025-06-23 från

<https://www.skolverket.se/undervisning/anpassade-grundskolan/laroplan-for-anpassade-grundskolan-lgra22>

Granath Charlotta (2019). *Studie- och yrkesvägledning – Hela skolans ansvar*. Sanoma Utbildning, Stockholm.

KOLADA. RKA, SKR. (2024). Hämtad 2025-06-23 från

<https://www.kolada.se/verktyg/jamforaren?focus=16817&report=206451>

Skolverket. (2013). *Arbete med studie och yrkesvägledning*. Stockholm

SFS (2010:800). Skollag. Utbildningsdepartementet. Från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/

Bilagor.

ekonomifakta

Andel bidragsförsörjda ● Procent, 2024	15,1	12,2	
Andel företagare ● Procent, 2023	14,1		
Andel förtidspensionärer ● Procent, 2024	4,9	3,9	
Andel högutbildade ● Procent, 2024	19,3	34,4	
Anställda i kommunen/regionen ● Antal anställda, År 2023	Pajala kommun Antal anställda: 617		
Arbetslöshet (Arbetsförmedlingen) ● Procent, 2024	3,1	6,8	
Befolkningsökning ● Procent, treårsmedel, 2021-2024	-1,9	1,3	
Företagens lönsamhet ● Procent, 2021	15,5	12,3	
Företagsklimat, ranking 1-290 ● Ordningstal, 2024	286		
Försörjningskvot ● Procent, 2023	124,1	77	
Inväånare i kommunen ● Antal, 2024	5 857	36 509	
Kommunens kostnader ● kr per invånare, 2023	96 997	65 432	
Kommunens skatteintäkter ● kr per invånare, 2023	54 849	54 659	
Medelålder ● År, 2023	49,1	41,9	
Medianinkomst ● Kronor, 2023	300 000	342 780	

Källa: <https://www.ekonomifakta.se/regional-statistik/din-kommun-i-siffror/pajala/>

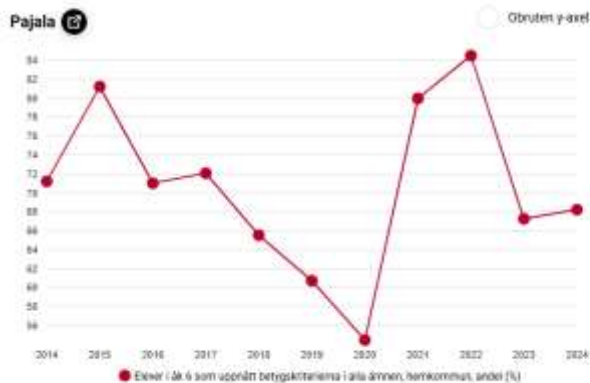
Jämföraren, KOLADA, Pajala Kommun.

<https://www.kolada.se/verktyg/jamforaren?focus=16817&report=207485>

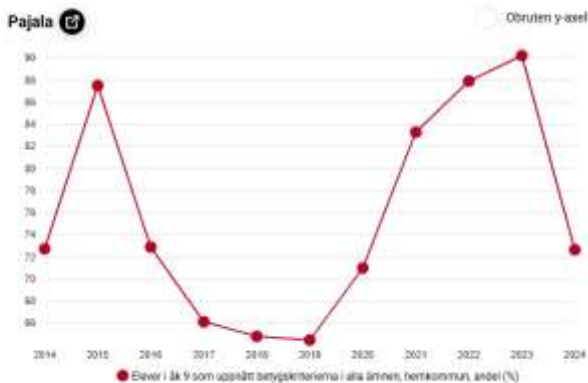
Grundskola - Hemkommun

Avser resultat för elever som är folkbokförda i kommunen, oavsett var eleverna går i skola.

Uppnått betygsriterierna i alla ämnen år 6

Uppnått betygsriterierna i alla ämnen, årskurs 9

Resultat

Nyckeltal		2022	2023	2024
Elever i år 9 som uppnått betygsriterierna i alla ämnen, hemkommun, andel (%)		87.9	90.0	72.6
Elever i år 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel (%)		97.4	90.0	82.3
Elever i år 9, meritvärde, hemkommun, genomsnitt (17 ämnen)		233.0	233.0	222.0
✓ Elever i år 6 som uppnått betygsriterierna i alla ämnen, hemkommun, andel (%)		84.5	67.3	68.2
Elever i år 6 med lägst betyget E i engelska, hemkommun, andel (%)		98.3	79.6	90.9
Elever i år 6 med lägst betyget E i matematik, hemkommun, andel (%)		94.8	88.8	77.3
Elever i år 6 med lägst betyget E i svenska inkl. svenska som andraspråk, hemkommun, andel (%)		98.3	80.9	87.9
Elever i år 3 som klarat alla delar av nationella proven för ämnesprovet i matematik, hemkommun, andel (%)		51	38	52
Elever i år 3 som klarat alla delar av nationella proven för ämnesprovet i svenska och svenska som andraspråk, hemkommun, andel (%)		61	70	68

Kompletterande statistik

Nyckeltal		2022	2023	2024
✓ Elever i grundskola F-9, hemkommun, antal		572	594	583
Elever i grundskola F-9, kommunal skola i kommunen, hemkommun, andel (%)		90.4	90.9	90.6
Elever i grundskola F-9, fristående skola i kommunen eller skola i annan kommun, hemkommun, andel (%)		9.6	9.1	9.4
Nyinvandrade elever grundskola år 1-9, hemkommun, andel (%)		3.7	2.3	2.4

Källa: <https://www.kolada.se/verktyg/jamforaren?focus=16817&report=206451>